

Головні завдання соціального педагога по вирішенню проблеми спілкування є: 1) розширити коло спілкування дитини; 2) подолати: психологічні комплекси розумово відсталих дітей щодо своєї зовнішності та психологічні комплекси батьків, які соромляться дитини і не прагнуть розширювати коло її спілкування; 3) створити позитивний імідж розумово відсталої дитини для здорових дітей і їх батьків; 4) створювати клуби спілкування; 5) вселити віру розумово відсталих дітей у свої сили.

Отже, наявність у розумово відсталої дитини навичок спілкування є визначальним фактором її розвитку та подолання патології, запорукою успішної соціалізації та адаптації в суспільстві.

Таким чином, ми розглянули проблеми життєдіяльності розумово відсталих дітей у сім'ї. Безперечно, вирішити одночасно ці проблеми неможливо, проте зменшити їхній тиск на життєдіяльність сім'ї з розумово відсталими дітьми можна. Сутність такого підходу полягає у залученні громади до процесу реабілітації, адаптації та інтеграції розумово відсталих дітей, які при відповідній підтримці державної політики, соціальних інновацій, громадських організацій і наявності нових технологій соціально-педагогічної роботи можуть стати основою повноцінної життєдіяльності розумово відсталої дитини та її сім'ї.

Усі вище перераховані труднощі (проблеми життєдіяльності розумово відсталих дітей в сім'ї) необхідно враховувати при складанні індивідуального плану соціально-педагогічного патронажу сімей, які виховують розумово відсталих дітей.

Література

1. Соціальна робота з дітьми та молоддю: проблеми, пошуки, перспективи / За заг. ред. І.М. Пінчук., С.В. Толстоухової. – К.: УДЦССМ, 2000. – Випуск 1. – С.49 – 63.
2. Деякі питання соціальної реабілітації та адаптації молоді з особливими потребами. Метод. матеріали для учасників обласного реабілітаційно-навчального семінару молоді. – Луганськ, 2001. – 34 с.
3. Соціальна робота з дітьми та молоддю з особливими потребами: Робочі матеріали ХДФ. – Запоріжжя, 2001. – 125 с.
4. Кравченко Р.І., Журавель К.С. Державні права і гарантії – інвалідам з розумовою відсталістю // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2003. – № 3. – С. 40 – 63.
5. Борщевська Л.В. На допомогу батькам, що мають дітей з особливими потребами. – К.: Академпрес, 2001. – С. 53 – 60.

УДК 37.013.42(477)

Н.В. Яковлєва

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: КУРС НА ЄВРОПУ

Анотація. Стаття присвячена аналізу соціальної політики України, деяких діючих програм, які запозичені із досвіду зарубіжних країн у підтримці незахищених верств населення.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна робота, соціальна програма, підтримка незахищених верств населення.

Аннотация. Статья посвящена анализу социальной политики Украины, некоторых действующих программ, которые взяты из опыта зарубежных стран в поддержке незащищенных слоев населения.

Ключевые слова: социальная политика, социальная работа, социальная программа, поддержка незащищенных слоев населения.

***Annotation.** The article is devoted to the Ukrainian social politics, some aspects of which are taken from the foreign countries' experience to support unprotected strata of society.*

***Key words:** social politics, social work, social programme, to support unprotected strata of society.*

Після того, як Україна здобула незалежність, перед суспільством постало багато проблем. Країні необхідно було здійснити великі перетворення, вдосконалення у багатьох сферах діяльності.

Соціальна політика також потребує докорінних змін. Країна почала курс на Європу. І тому виникає необхідність проаналізувати перетворення, що відбулися в Україні у сфері соціальної політики та показати доцільність використання досвіду зарубіжних країн у підтримці незахищених верств населення.

Останнім часом проблему стану соціальної політики в Україні та перейняття досвіду соціального захисту населення зарубіжних країн досліджують та висвітлюють у статтях та наукових працях багато науковців: Р.В. Жиленко, В.В. Козубовського, О.П. Пічкара, Г.М. Попович, В.А. Поліщук, В.М. Тименко та ін.

Коли ми говоримо, що рухаємося в Європу, це значить, що ми, насамперед, запозичуємо високі стандарти соціальної політики, дбаємо про впровадження в Україні справді європейського рівня життя. Теж саме від роботи працівників соціальної сфери залежить, як скоро Україна зможе стати європейською державою, – підкреслив у своєму виступі на міжнародній конференції „Якість соціальних послуг: стандарти та управління” міністр праці та соціальної політики Михайло Папієв [2].

Отже, соціальній сфері бракує високих стандартів, щоб дбати про найбільш вразливі верстви населення: про осіб похилого віку, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки, бездоглядних дітей, інвалідів, бездомних, дітей і жінок, які постраждали від насильства.

Першим кроком у створенні в Україні нових механізмів держави та суспільної підтримки людей, що через старість, вроджені вади розвитку чи складні обставини опинилися на узбіччі життя, став Закон „Про соціальні послуги”. На його виконання Урядом прийнято низку постанов, що дозволило розширити коло учасників ринку соціальних послуг і створити передумови для поліпшення якості цих послуг [3].

Але відсутність єдиних державних стандартів якості соціальних послуг, які дозволили б оптимізувати використання державних коштів, уніфікувати процедури доступу до ринку послуг та посилити захист прав їх отримувачів, не дозволяє в повній мірі реалізувати задекларовані в Законі „Про соціальні послуги” норми та гарантії. Поряд з цим необхідно подбати й про належну підготовку та перепідготовку кадрів, удосконалювати наявні механізми та моделі соціальних послуг [3].

Необхідно привести українське соціальне законодавство у відповідність до міжнародних документів. А тому слід продовжити роботу над Соціальним Кодексом, вдосконалювати закони „Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”, „Про соціальні послуги”, „Про самоврядування в Україні” тощо.

Слід прискорити й процес затвердження Концепції реформування системи соціальних послуг та розробити план її реалізації. Також потрібно чітко визначити критерії, за яких соціальні послуги оплачуватимуться з бюджету, розробити „соціальний пакет” – гарантований перелік та обсяг соціальних послуг [2].

Ключовими завданнями, які має вирішити держава, є розроблення та запровадження нових стандартів якості соціальних послуг, підтримка розвитку соціальних послуг на рівні громади, передача функцій з організації соціальних послуг у громаді органам місцевого самоврядування, впровадження механізму державного соціального замовлення й закупівлі послуг на конкурсній основі, підготовка професійних кадрів для соціальної сфери.

У системі Мінпраці нині працює близько 170 тис. фахівців, а щорічно вона потребує 20 тис. нових спеціалістів. Нині погоджується з МОН України перелік спеціальностей та фахівців, яких мають готувати ВНЗ. Вітчизняні ВНЗ щороку готують за державні кошти більше юристів та економістів, ніж в усіх європейських країнах.

Отримувати освіту – конституційне право людини, але державні кошти в першу чергу мають витратитися на підготовку тих фахівців, яких потребує ринок праці. Михайло Папієв переконаний, що потребу в кадрах має визначати ринок праці та державне замовлення на фахівців для органів місцевого самоврядування та соціальної інфраструктури [2].

Процеси реформування в сфері соціального захисту невідворотні – вони вже розпочались майже на всіх рівнях.

Від того, наскільки повно вдасться забезпечити втілення стандартів якості соціального обслуговування громадян залежатиме авторитет Уряду, зазначив Михайло Папієв. А тому необхідно й надалі наполегливо працювати над створенням повноцінного ринку соціальних послуг. Як показує досвід, недержавні організації надають якісніші послуги, проте вони перебувають поза межами державного регулювання та контролю. Цю проблему слід якнайшвидше вирішити [там само].

Задля кращого управління процесами необхідна чітка координація зусиль на національному рівні. Тому Мінпраці та члени міжвідомчої робочої групи з реалізації закону про соціальні послуги вважають за необхідне створити координаційний дорадчий орган з питань реформування системи соціальних послуг. Адже сьогодні в Україні втілюється чимало соціальних проектів і програм за рахунок бюджетних та донорських коштів, але відсутність координації призводить до дублювання, неефективних і недоцільних фінансових витрат.

Багато вже було зроблено державою для покращення сфери соціальних послуг. З 1 січня 2004 року набув чинності Закон „Про соціальні послуги”, що визначив основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах. У ньому також встановлено гарантії надання громадянам якісних соціальних послуг і зобов’язано суб’єктів, які надають ці послуги, дотримуватись стандартів якості. Для реалізації цього Закону вже прийнято ряд постанов Кабінету Міністрів України та інших нормативно-правових актів.

Так, для доступу до ринку соціальних послуг громадських організацій та посилення соціальної захищеності громадян, які відповідно до законодавства мають право на соціальне обслуговування, було прийнято Порядок призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги, Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг.

Ще одним важливим кроком, покликаним прискорити впровадження сучасних механізмів соціального захисту людей, що потребують підвищеної уваги влади до забезпечення своїх потреб, стала Концепція реформування системи соціальних послуг в Україні. Цей документ увібрав кращий світовий та національний досвід і був створений в тісній співпраці вітчизняними та міжнародними експертами [3].

Уже шостий рік впроваджується спільний Проект Уряду України і Світового банку „Фонд соціальних інвестицій” (УФСІ). Нині у портфелі Українського фонду соціальних інвестицій (УФСІ) майже 700 мікропроектів, які мають на меті через механізми соціального інвестування та запровадженню нових принципів співпраці місцевої громади з органами самоврядування сприяти розвитку найбільш вразливих населених пунктів у 24 областях України та АР Крим.

УФСІ, розробляючи та впроваджуючи інноваційні моделі соціальних послуг для вразливих груп населення на рівні громади, сприяє поліпшенню рівня соціальної захищеності людей з проблемами фізичного та розумового розвитку, похилого віку, які потребують стороннього догляду. Запроваджуються також нові соціальні послуги для жертв насильства і торгівлі людьми, дітей-вулиці та дорослих безпритульних, звільнених із місць позбавлення волі, невиліковно хворих. Такі моделі не лише дозволять їм отримувати якісні соціальні послуги, але й залишатися при цьому в сім’ях, в громаді, тобто звичному середовищі. В процесі реалізації мікропроектів буде підготовлено також фахівців, які надаватимуть тренінгові послуги [там само].

Кілька мікропроектів УФСІ спрямовані на допомогу слабкозорим дітям дошкільного віку. Наприклад, інноваційну модель „Центр ранньої соціальної реабілітації слабкозорих дітей „Геліос” створено для дітей від народження до 6 років, які мають значні порушення зору та супутні проблеми розвитку.

У „Геліосі” допомогу кваліфікованих фахівців отримують вже більше 50 дітей з вадами зору. Користуючись послугами центру такі діти мають шанс подолати труднощі розвитку, набуті необхідні побутові та соціальні навички, розвивати власні здібності та інтегруватись у суспільство.

Завдяки проекту УФСІ „Реабілітація та інтеграція дітей з вадами зору в загальноосвітню школу „Вікно у світ” в Хмельницькому 15 дітей з вадами зору з цього року навчаються у звичайній загальноосвітній школі. Ця школа має відповідне обладнання, вчителі пройшли спеціальну підготовку, навчальні програми адаптовано до потреб дітей з вадами зору. Тут працює кабінет охорони зору, де діти проходять необхідні лікувально-профілактичні процедури. Значно розширюють можливості отримання сучасних знань і спеціальні звукові комп'ютерні програми, класна дошка білого кольору, на якій вчитель пише чорним маркером [1].

Цього року до процесу реформування системи соціальних послуг долучився Проект ТАСІС „Посилення регіональних соціальних служб в Україні”, що втілюється за фінансової підтримки ЄС у Рівненській та Волинській областях. У рамках цього Проекту також передбачено розробку та апробування в пілотних регіонах інноваційних моделей надання соціальних послуг незахищеним верствам населення. Його експерти працюють над розробкою стандартів якості соціальних послуг, інноваційних моделей, ліцензуванням постачальників послуг, вивчають механізми більш гнучкого фінансування надання послуг з різних джерел.

У пілотних регіонах активно проводиться робота з організації правових семінарів і навчальних занять з розробки інноваційних моделей, ефективного спілкування зі ЗМІ. Розпочато й апробацію шести інноваційних моделей, зокрема: супервізії, оцінювання потреб, навчання нових соціальних працівників, незалежна адвокація, самодопомога тощо. Формується мережа координаторів, які в подальшому проводитимуть навчальні тренінги з фахівцями соціальної сфери [3].

Ще до недавнього часу для дітей з порушеннями розумового розвитку (з синдромом Дауна, аутизмом) у них був один шлях – інтернат, де вони не лише позбавлені батьківської опіки та любові, а й належного розвитку. Саме на таких дітей спрямовано Проект „Центр денного перебування для дітей з проблемами розумового розвитку „Школа життя” (м. Хмельницький). Діти з особливими проблемами відвідують цю школу, залишаючись при цьому у звичному родинному оточенні.

Важливо, що Проект змінив якість життя не лише цих дітей, а й їхніх батьків, які тепер мають змогу не лише працевлаштуватись, а й знайти час для навчання у вищих учбових закладах. Звісно, це приводить до поліпшення соціально-педагогічного клімату сім'ї.

Інший Проект „Будинок групового проживання молодих інвалідів з інтелектуальною недостатністю „Родинний затишок” УФСІ розробив для осіб з помірним і глибоким ступенем розумової відсталості. Молоді інваліди (старші 18 років) займатимуться тут трудовою терапією, набуватимуть або відновлюватимуть соціально-побутові навички. Вони зможуть займатися фізичними вправами, спортом, організовано проводити дозвілля, вчитися спілкуватися, вчити та пізнавати світ [1].

Завдяки міжнародним проектам та вітчизняним, які використовують досвід зарубіжних країн, Україна має змогу отримати кардинально нові стандарти якості, що враховують потреби користувачів і працівників, які надають послуги, вдосконалюється соціальна політика держави. Звичайно країна має багато економічних проблем, які заважають вирішувати соціальні питання, приймати нові закони або зміни до вже існуючих, але перші кроки вже зроблено – взятий орієнтир на Європу, на високі стандарти соціальної політики, на європейський рівень життя.

Література

1. Інноваційні моделі соціальних послуг – крок до інтеграції // Соціальний захист. – 2006. – 14 грудня.
2. *Косенко О.* Орієнтир – європейські стандарти // Соціальний захист. – 2007. – 10 січня.
3. *Талалай Х.* Соціальні послуги в контексті євроінтеграції // Соціальний захист. – 2006. – 2 листопада.